

Ustanów, 30 marca 2022 r.

Prof. dr Krzysztof Herdzin

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

Miejsce pracy: Akademia Muzyczna im Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Recenzja pracy mgr Mateusza Smoczyńskiego pt. *Przenikanie stylów muzycznych na przykładzie autorskiej kompozycji – koncertu skrzypcowego Adam's Apple. Konglomerat stylów jako główne zagadnienie wykonawcze* sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie tytułu doktora sztuk muzycznych.

ZLECENIODAWCA RECENZJI

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 roku poz. 1789.) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku póź. 261) w sprawie szczególnego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę-Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 roku poz. 1669).

INFORMACJE O KANDYDACIE

Mgr Mateusz Smoczyński ukończył Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie skrzypiec. Od 2017 w macierzystej uczelni prowadzi klasę skrzypiec jazzowych. Otrzymał I nagrodę na Międzynarodowym Jazzowym Konkursie Skrzypcowym im. Zbigniewa Seiferta. Jest zdobywcą Grand Prix Festiwalu Jazz Melomani w kategorii „Nadzieja roku 2007”. Zwyciężył w plebiscycie miesięcznika Jazz Forum jako najlepszy skrzypek (2017). Prowadzi Atom String Quartet, pierwszy polski kwartet smyczkowy grający muzykę jazzową, z którym koncertuje w Polsce i na świecie. Zespół jest laureatem wielu prestiżowych nagród, m.in. I nagrody na Bucharest International Jazz Competition.

Mgr Mateusz Smoczyński to artysta, który od początku swojej drogi muzycznej nie boi się wyzwań. Nie dziwi więc fakt, że przedmiotem jego rozprawy doktorskiej w dziedzinie instrumentalistyki jest autorska kompozycja – koncert skrzypcowy. To nieczęsta sytuacja nawet wśród wirtuozów, którym niewątpliwie jest Mateusz Smoczyński. Jego wszechstronność jako znakomitego skrzypka w połączeniu z kierunkiem muzycznych zainteresowań zaowocowała stworzeniem niezwykle oryginalnego dzieła. Cieszę się, że miałem okazję wysłuchać go nie tylko na dołączonym do materiałów nagraniu, ale również na żywo, w wykonaniu Orkiestry Filharmonii Narodowej pod batutą Andrzeja Borejki, czyli podczas koncertu, którego zapis stanowi dzieło.

Osobiście miałem okazję wielokrotnie współpracować z kandydatem, zarówno jako pianista, dyrygent i aranżer. Nie mam wątpliwości, że mgr Mateusz Smoczyński to wybitny muzyk, którego działania kompozytorskie śledzę z dużym uznaniem.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr Mateusza Smoczyńskiego pt. *Przenikanie stylów muzycznych na przykładzie autorskiej kompozycji – koncertu skrzypcowego „Adam’s Apple”*. Konglomerat stylów jako główne zagadnienie wykonawcze składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu. Dziełem jest wspomniana już kompozycja kandydata, utrwalona na CD. Nagrania dokonano 28 maja 2021 roku w Filharmonii Narodowej w Warszawie. W recenzjach prac doktorskich częstą praktyką jest rozpoczynanie ich od oceny dzieła artystycznego. Jest to w pełni uzasadnione (na doktorat składa się przecież dzieło i jego opis), jednak w tym przypadku pozwolę sobie na odwrócenie tej kolejności. Przedmiotem pracy jest bowiem utwór nieznan, muzyka nowa, która zasługuje na to, by pochylić się nad okolicznościami jej powstania, inspiracjami autora i szerszym kontekstem, które niewątpliwie mają znaczenie dla odbioru dzieła.

OPIS DZIEŁA

Część opisowa jest bardzo rzetelnie przygotowana. Rys historyczny dotyczący głównego zagadnienia (przenikania się stylów na przestrzeni historii muzyki) jest przedstawiony w sposób merytoryczny, wnikliwy i wyczerpujący, a tok wywodu doktoranta jest spójny i logiczny. Odnosząc się do założenia pracy doktorskiej, autor nakreśla genezę powstania swojego utworu jako wyraz fascynacji różnymi stylami, powołując się zarówno na kompozytorów klasycznych: Karola Szymanowskiego, Dymitra Szostakowicza, Belę Bartoka, Johna Adamsa i Gyorgi Ligetiego, jak i jazzmanów: Wayne’a Shortera, Zbigniewa Seiferta, Johna Coltrane’a. Wyjaśnione jest podwójne, ukryte znaczenie samego tytułu koncertu - *Adam’s Apple*, nawiązujące do dwóch z wymienionych wcześniej twórców: Johna Adamsa i Wayne’a Shortera. Powołując się na naturalne dla autora poruszanie się po różnych stylach i gatunkach muzycznych, klarownie wytłumaczona zostaje potrzeba łączenia romantycznej liryki, muzyki repetytywnej, rozszerzonej tonalności i jazzowej improwizacji. Istotne wydaje się podkreślenie zamysłu, aby wszystkie wymienione elementy funkcjonowały obok

siebie w sposób naturalny, niekoniecznie dosłowny, co dało w efekcie kompozycję bardzo spójną, oryginalną, niepodobną do innych.

W rozdziale drugim dotyczącym występowania opisywanego zjawiska w muzyce współczesnej, bardzo potrzebnym fragmentem (wręcz niezbędnym do uświadomienia czytelnikowi mnogości nowych sposobów gry na skrzypcach) jest rozdział **2.3 Niekonwencjonalne techniki gry**. Niewiele jest podobnych prac w języku polskim, tym bardziej warto docenić mnogość zaprezentowanych technik, dokładność opisu, załączone przykłady nutowe, zdjęcia i diagramy. Autor nie zajmuje się wymienionymi zagadnieniami czysto teoretycznie, wszystkie rodzaje wymienionych sposobów gry sam stosuje od lat, podpira się więc własnym doświadczeniem i wiedzą praktyczną. Bardzo użyteczne są powszechnie stosowane przypisy, tłumaczące określenia pochodzące z języka angielskiego. Wszystkie wymienione i scharakteryzowane techniki (*shuffle bowing, chop, strumming, ghost notes, hammer on, pull-off, flick, the whiggle, the roll, the cut, brushes, walking bass, efekty perkusyjne, niekonwencjonalne sposoby strojenia instrumentu*) wytłumaczone są w sposób klarowny i zrozumiały.

Innym zasługującym na uznanie podrozdziałem jest **2.4 Improwizacja jako jeden z elementów wykonawczych**, w którym przedstawiona jest historia improwizacji w muzyce poważnej i jej związki z jazzem. Na uznanie zasługują źródła, na które powołuje się autor (liczne i godne przytaczania przypisy).

W rozdziale **4.2 Analiza kompozycji** autor w bardzo dokładny sposób przedstawia całą formę koncertu: omawia poszczególne tematy, charakterystyczne rozwiązania harmoniczne i fakturalne, eksponowanie rytmu i nieparzystego metrum, różne sposoby instrumentacji, mniej lub bardziej bezpośrednio cytaty z twórczości innych kompozytorów (Johna Adamsa, Karola Szymanowskiego, Dymitra Szostakowicza, Mikłosa Rozsy, Krzysztofa Pendereckiego, Jana Sebastiana Bacha). Ciekawe jest wplatanie do utworu rozwiązań, inspirowanych specyficznymi fakturami z konkretnych dzieł Igora Strawińskiego, Philipa Glassa, Steve'a Reicha, Ottorino Respighiego, Wojciecha Kilara czy Johna Coltrane'a oraz Pata Metheny'ego. Świadczy to o wielkiej erudycji autora, o jego wyobraźni, dobrym smaku i ważnej cesze, jaką jest pokora wobec tradycji. Niewątpliwie dodatkowym atutem tego rozdziału jest świetnie

przygotowana i wyedytowana partytura z precyzyjnie naniesionymi określeniami dynamicznymi, artykulacyjnymi, agogicznymi i numerami taktów.

DZIEŁO ARTYSTYCZNE

Na wstępie warto podkreślić świetną jakość nagrania koncertu. Za realizację odpowiadał jeden z najbardziej cenionych reżyserów dźwięku – Andrzej Sasin. Nagranie na żywo orkiestry symfonicznej nie jest łatwe, a w tym przypadku mieliśmy do czynienia z nietypowym rozmieszczeniem poszczególnych członków zespołu, ze względu na wymogi bezpieczeństwa związane z pandemią COVID-19. Pomimo tych trudności mnogość instrumentów, różnice w dynamice poszczególnych grup, zmienne faktury, miejsce dla solisty - wszystko to zostało znakomicie zrównoważone.

Solista i zarazem kompozytor zaprezentował swój kunszt wykonawczy i z dużą swobodą wykonał wirtuozowskie partie skrzypiec. Każdy kompozytor, który jest jednocześnie wykonawcą swojego dzieła, pisze, de facto, dla siebie. Stwarza sobie właściwy, naturalny i wygodny sposób prezentacji swojej biegłości technicznej, wyobraźni muzycznej i swobody. Uważam, że mało który skrzypek spośród najwybitniejszych jazzmanów świata potrafiłby zrealizować tę partię w tak doskonały i porywający sposób. Wymaga to nie tylko wielkiego doświadczenia jazzowego i zmysłu improwizatorskiego, ale także wiedzy o niuansach związanych ze stylowym graniem muzyki *bluegrass*, poznania niekonwencjonalnych technik gry. Przede wszystkim zaś odwagi w mierzeniu się z wyzwaniami charakterystycznymi dla muzyki współczesnej i dogłębnemu przyswojeniu klasycznego warsztatu oraz znajomości konwencji wykonawczych, typowych dla kanonu klasycznej literatury skrzypcowej. Przenikanie stylów muzycznych będące tematem recenzowanej pracy jest więc w przypadku tego koncertu dodatkową trudnością, z którą kompozytor i wykonawca poradził sobie mistrzowsko.

Niezwykle cieszy fakt, że polska muzyka ma takie postaci jak mgr Mateusz Smoczyński. Jestem przekonany, że jego obecność jego autorskiego repertuaru w programach filharmonii jest niezwykle wzbogacająca dla słuchaczy i wyznacza

kierunek dla młodych muzyków, którzy być może będą dzięki temu odważniej sięgać po eksperymenty artystyczne bliskie ich szerokim, nie tylko klasycznym czy stricte jazzowym, zainteresowaniom.

KONKLUZJA

W mojej ocenie mgr Mateusz Smoczyński wykazał się wiedzą i kompetencjami artystycznymi stawianymi kandydatowi i spełnia tym samym wymogi art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Wnioskuje o przyjęcie pracy doktorskiej i nadanie kandydatowi tytułu doktora sztuk muzycznych.

Prof. dr Krzysztof Herdzin

